

Mgr. Námesztovszki Zsolt

HAGYOMÁNYOS ÉS DIGITÁLIS ÍRÁS-OLVASÁS

Szabadka, 2010.

A beszéd és az írás, az olvasáshoz szorosan kapcsolódó fogalmak

Beszédnek nevezzük az összetettebb gondolatok nyelvi kódolását, amelyhez valamilyen egységes jelrendszert (hangok, szavak, mondatok) használunk. Az állatok többsége, így az ember is jelzések összetett rendszerét használja arra, hogy kommunikáljon a fajtársakkal. Beszélni azonban csak az ember beszél. Nem tudjuk pontosan, hogy a majmokéhoz hasonló, jelentéssel bíró hangadástól (vokalizáció) mennyi idő telhetett el a jól formált mondatok megjelenéséig. Azt viszont tudjuk, hogy a beszédre is alkalmas hangképző szervekkel csak az ember rendelkezik. Így beszélni és beszédet érteni csak az ember képes, ennek kivitelezésére teljességében csak az ő agya alkalmas. A beszéd kialakulása kb. 50 000 éves, és az ősember közös és koordinált munkavégzésének az eredménye (vadászat).

Az írás gondolatok, fogalmak kódolása. Az írás abban különbözik a beszédétől, hogy hatékonyan le tudja győzni az idő és a tér korlátait („a szó elszáll, az írás megmarad”). Írásnak nevezzük írásjelek (például betűk) rögzítését (lejegyzését) valamilyen hordozón olyan céllal, hogy azokból a későbbiekben értelmezhető szöveget hozzunk létre. Az írás lehet betűírás, szövegírás, gyorsírás (sztenográfia), szépírás (kalligráfia), falfírka (grafitti), rovásírás, szótagírás stb.

Írás ősei a barlangrajzok. Sokukat több mint 25000 évvel ezelőtt készítették a kőkorszakban, faágakkal, éles kövekkel vagy az ujjuk segítségével. Festék gyanánt faszenet, földet vagy növényi színezőanyagokat használtak. Az évek során a képek fokozatosan szimbólumokká váltak, majd pedig betűkké, amelyek ábécéket alkotnak a hangok megjelenítéséhez. Alkotóinak célja feltehetően nem az volt csupán, hogy a barlangok falát díszítsék, hanem az, hogy rajzban közöljenek egymással fontos dolgokat. A barlangrajzok készítőit csak sok évezreddel követték azok az utódok, akik írásrendszereket kezdtek el használni. Olyanokat, amelyeket a kódok ismerői el tudtak olvasni. Az írás és olvasás mai formáinak megjelenése legalább két lényeges tényezőhöz köthető, az agy és a kultúra evolúciójához.

Úgy tartják, hogy az írás egyszerű ideogrammok rajzolásából alakult ki: például egy alma rajza jelölte az almát, és két láb lerajzolása mutathatja a járás vagy állás fogalmát. Ebből a kiindulásból azután a jelek elvontabbakká váltak, végül olyan szimbólumokká fejlődtek, amelyek látszólag nem kapcsolódnak az eredeti szimbólumhoz. Legelterjedtebb írásmódok a történelem folyamán: summér ékírás (i.e. 3500), Egyiptomi hieroglifák (i.e. 2000, képirás), görög írás (i.e. 500 – fönícia írás továbbfejlesztése, ábécé), római írás (i.e. 100, a görög írást fejlesztették tovább, sok mai írás alapja). A honfoglaló magyarok rovásírással írtak, amelyet a kereszténység bevezetését folyamatosan kiszorított a latinbetűs írásmód.

Míg a régebbi korokban a latin nyelv, és a latin írás dominált a tudomány és a vallás világában, addig manapság a globalizáció és az elektronikus információhordozók nyelve egyértelműen az angol nyelv.

Az olvasás történelmi alapjai, kialakulása, fejlődése

Az írással ellentétes művelet az olvasás (kódolás-dekódolás). Az olvasás az írással párhuzamosan fejlődött (képirás, szótagírás). Lényeges újítása a beszédhangok - magánhangzók és mássalhangzók jelölése volt. A görög, majd a római írás ezen az úton

ment tovább. Jól megkülönböztethető, beszédhangokat jelölő betűket használt. Innen már csak néhány száz évet kellett arra várni, hogy megjelenjenek a kézzel írott könyvek, majd Guttenberg találmányával lehetővé vált (1455), hogy a könyvek nagyobb példányszámban készüljenek. Nem volt tehát akadálya, hogy egyre többen olvassanak, jöllehet a tömeges olvasástanulás csak a 18-19. században elterjedő közoktatással vált lehetővé.

Ugyanaz az üzenet más kódolásban (jó napot):

Jó napot!
Dobar dan!
Good afternoon!
Guten Tag!
Buen día!
Buon giorno!
Bonjour!

A magyar nyelv értelmező szótára ezt írja az olvasásról: Írott, nyomtatott szövegek tekintetében sorról sorra illetve szócsopotról szócsopotra haladva néz és így módon a betűk és az írásjelek ismeretében egymás után haladva megért. Balról jobbra haladva.

A hagyományos olvasás jellegzetességei

Elsőként érdekes tömören felidézni, hogy hogyan működik az olvasás. Talán meglepő, de a legtöbb szót, sőt gyakran egész kifejezéseket betűkre való boncolgatás nélkül, egyetlen „falatban” veszi be az emberi agy. Például a „kutya” szót látva senki sem áll neki betűnként mintavételezni, hanem egy képként értelmezi. A folyamat sokkal jobban megfigyelhető, ha egy ritkább és bonyolult szót nézünk, mint például az „ophtalmológia” (szemészet), itt vizuális emlékek híján mindenki kénytelen lebetűzni a szót.

Kutatások kimutatták, hogy az első és az utolsó betűt olvassuk el, a többit összeolvassuk:

***Egy anlgaii etegyem ktuasátai szenirt nem szímát melyin serenrodbn
vnanak a bteűk egy szbóan, az etegyeln ftonos dloog, hogy az eslő és
az ultosó bteűk a hölyeükñ lneegyek. A tböbi bteű lheet tljees
össze-vabisszásagn, mgiés porbléma nlkéül oalvsaható a szveög. Eennk
oka, hogy nem ovalusnk el mniedn bteut mgaát, hneam a szót eszgebéen***

Mivel szavakat olvasunk, és ha elég nagy a szókincsünk, nem mindig vesszük észre a sajtóhibákat. Ezért fontos, hogy a lektorok ne legyenek szakmabeliek. Ez azért van, mert ha egy szakterületet nem ismerünk, nem tudunk gyorsan haladni, mert minden szót el kell olvasni.

Megkülönböztetünk csendes és hangos olvasást. A csendes olvasás viszont gyorsabb, mint a hangos olvasás. A hangos olvasás sebessége az olvasó átlagos

beszédtempójával egyezik meg. A beszéd lassítja az olvasásunk sebességét. Csendes olvasás akkor jelentkezik, ha semmiféle kísérőtevékenység nincs. Ilyen ritkán van. Ha olyan szövegrészhez vagy szóhoz érünk, amely kevésbé érthető akkor elkezdene a beszélőszerveink mozogni. Ezt általában észre sem vesszük. A kezdő olvasók sutyorognak, mozgatják a szájukat. Ezek mindig lassítják az olvasás sebességét. Ez idegen szavakra is igaz. Szóolvasásnál a szónak az elejét és végét nézzük meg, a közepét behelyettesítjük. Idegen szavaknál az egészet el kell olvasni ezért lassabb lesz az olvasás. Azt, amikor a hangképző szervek végigkövetik az olvasást, orális csendes olvasásnak nevezzük. A Periférikus látás is nagy szerepet játszik az olvasásban. Minél gyorsabb az olvasás annál nagyobb szerepet játszik.

Egy átlag szöveget, egy átlag olvasó, 6 órán át tud intenzíven olvasni, kifáradás nélkül. Ez azt jelenti, hogy, amit ez idő alatt olvastunk, azt tökéletesen értjük, felfogjuk. Ez úgy ellenőrizhető, hogy olvasás közben ellenőrző kérdéseket teszünk fel magunknak.

Újság vagy szakirodalom olvasásánál nem olvasunk el mindent A-tól Z-ig, hanem a nagybetűs címek elolvasása után a cikkbe beleolvasva eldöntjük, hogy érdekesnek találjuk-e a témát. A telefonkönyvek és lexikonok olvasása célirányos, mivel a keresett neveket és címeket keressük ki a szövegből.

Mivel szinte még mindenki a hagyományos nyomtatott szövegből tanul meg olvasni, egy könyv kézbevételekor jelentkezik olyan érzelmi jellegű töltetek, mint a gyermekkori (iskolai pozitív-negatív) emlékek, a jellegzetes illat, az előző olvasó lenyomatai (a foltok, a gyűrődések, a számárfülek, beírások), vagy egyszerűen az az élmény, amit egy könyv egyszerű tapintása okozhat.

Olvasási nehézségek

Dislexiának nevezzük azt a részképességszavar, amikor azt a gyerek képességei jók, vagy nagyon jók viszont egyes képességei feltűnően gyengék vagy rosszak. Ez hátráltatja őket az iskolai munkában. Egyre több ilyen gyerek van, felsőoktatásban is előfordulnak ilyen emberek. Ez egy gyógyítható betegség. Ezt felfedezheti a szülő, a tanár, a könyvtáros. Ha időben felismerik, akkor hatékonyabban gyógyítható, vagy teljesen kiküszöbölhető. Nehéz felismerni, mert a tanulás kezdetén ugyanazokat a hibákat követi el, mint a többi gyerek. Abban különbözik, hogy megfelelő mennyiség után a többi gyerek megtanul olvasni, a diszlexiás, pedig ismétli azokat a hibákat, amelyek olvasás kezdetén jelentkeztek nála. Ezek a hibák:

- § Összetéveszti a hasonló betűket: t és f
- § Összetéveszti a hasonló hangokat: v és f, sz és s, ty és ny
- § Főleg azokat téveszti össze, aminek írása és hangzása is hasonló: m és n, b és d
- § Betűket hagy ki vagy told be olvasás közben: friss helyett fisst mond vagy firiss
- § Betűket cserél fel: ló helyett ólt mond, mert azt ismeri fel, azt mondja előre
- § Nem olvassa végig a szót, és hibásan egészíti ki. Kapa helyett kalapács
- § Lassú az olvasásuk
- § Nem érti mit olvasott.
- § Csúnyán írnak.

Az információt továbbító médium változása, és az információsűrítés eltűnése

A múltban a gyerekek ismereteit apránként a felnőttek által mondott történetek, mesék gazdagították, de a fiatalok fejlődéséért felelős idősebb generáció a történelem során mindig megszürtte a gyerekeket érő információkat. Érdekes megvizsgálni ennek az információnak és az információközvetítőnek változását a történelem során:

- § A *középkorban* a világ megismerése a személyes tapasztalatok útján történt, a gyerek a felnőtt világ részese születésétől kezdve. Ha gondolatban összehasonlítjuk a mai gyerekek fejlődésének és felnevelkedésének körülményeit a néhány évtizeddel és az évszázadokkal ezelőtti feltételekkel, az egyik döntő különbséget abban találhatjuk, hogyan szereznek a gyerekek a világról tapasztalatokat.
- § A *19. század végétől* egy olyan új korszak köszönt be, mely körülbelül a 20. század közepéig tart, és meghatározó eleme az írásbeliség, illetve az iskoláztatás általánossá válása, ennek következtében a gyerekkor elkülönülése, a védett gyerekkor kialakulása. Ebben az időszakban a világ megismerése továbbra is a személyes tapasztalatokon alapul, ami kiegészül - az olvasás révén - a nyomtatásban rögzült és felhalmozott ismeretekkel. Az olvasás csak fokozatos belépést enged a felnőttek világába.
- § A *20. század második felében* döntő szerepet játszik egy kitüntetett médium, a televízió elterjedése. A tévé korában a világ megismerése „mintha” személyes tapasztalatok útján történne, és azonnali belépés a felnőttek világába. A televízió azonban még mindig valamilyen információszűrőként működik (korhatárok, nem közvetített tartalmak)
- § A *21. század első évtizedében* az internet a vezető médium az információszerzés terén. Az internet megnyitja a „való világ” kapuit. Szűrés nélkül, néhány klikkre, találhatóak a gyermekektől a szörnyű képsorok, valótlan tények, téves eszmék és vallások (szekták), valamint a 18 éven felüli tartalmak.

A digitális olvasás megjelenése, térhódítása és jellegzetességei

A második világháborút követő években erősödött az a meggyőződés, hogy az emberiség addig felhalmozódott, és gyorsuló ütemben növekvő tudáskészletének áttekintéséhez és hasznosításához, az addiginél jóval hatékonyabb információkezelő technikákra lesz szükség.

Vannevar Bush egy 1945-ben megjelent tanulmányában javaslatot tett olyan berendezés elkészítésére, amelynek segítségével az emberiség rendelkezésre álló tudásanyag, az adatok és információk összegyűjtött és egyre növekvő halmaza áttekinthető lenne, beleértve az egyes részinformációk könnyű és gyors előkereshetőségét is. Írásának az volt a korszakos jelentőségű felismerése, hogy a jövő információkezelő berendezésének nem a hagyományos könyvtári kereső rendszer szerint, hanem, az emberi agyhoz hasonlóan, asszociációk létesítése alapján kellene működnie. A szöveg egyes részei, amennyiben a felhasználó aktiválja ezeket, az előzetesen meghatározott asszociatív kapcsolatok segítségével képesek lennének más tartalmak automatikus felidézésére.

1965-ben jteremtődött meg a hipertext megszületésének technikai követelményei, amikor először a kutatóintézetekben, majd a nyolcvanas évek közepétől piaci forgalomban is megjelennek az első hipertext rendszerek.

A hipertext kifejezés a számítógép monitorán megjelenő, különlegesen szervezett szöveget jelenti. Ami a képernyőn megjelenik, az csupán egy elsődleges szöveg (primary text), amely olvasható lineárisan is, azonban a „központi narratíva” mögött különböző szövegek és szövegelemek komplex hálózata rejlik. A hipertext dokumentum ugyanis inhomogén, egyes szövegrészek más színnel kiemelve jelennek meg (anchor text). Ha ezeket az érzékeny pontokat (link) aktiváljuk (általában egérgombkattintással), akkor a mögöttes utasításnak megfelelően újabb szöveg jelenik meg a képernyőn, amelyről az előzőekben vázolt módon haladhatunk tovább.

Az elsődleges szöveg nem más tehát, mint bejárat egy potenciálisan végtelen információmindenségbe, amelynek bejárása során folyamatosan lehetőségünk nyílik arra, hogy eldöntsük, merre akarunk továbbhaladni. Így a hipertext alapon kialakított információs rendszerben határtalan a tematikai és szekvenciális választási lehetőségek köre a számítógépet használó érdeklődésének és céljainak megfelelően. A hipertext szervezésű, úgynevezett hiperdokumentumban a szövegegységek (csomópontok) és a közöttük előzetesen meghatározott, elektronikus összeköttetés-lehetőségek (link) hálózatszerűt képeznek. Ezek a tartalmak a számítógépünk valamelyik háttértárolójában, CD-ROM-on vagy (ha számítógépünk az Internethez kapcsolódik) egy másik, a világ bármely részén lévő számítógép adatállományában.

Ha a hipertext alapú információkezelő rendszer nem kizárólag szövegegységeket, hanem egyéb állományokat (hang, kép) is képes integrálni, egységben bemutatni, akkor hipermédiáról beszélünk.

Manapság, amikor az internet kiteljesedésének vagyunk tanúi, fontos az, hogy a releváns szöveges dokumentumok az internetes adatbázisokról is elérhető legyen. Ezt teszi lehetővé a digitalizálás, amely a hagyományos médiákat alakítja át a számítógép számára értelmezhető formává. Digitalizáció segítségével elektronikus könyvtárak jönnek létre (Magyar Elektronikus Könyvtár – www.mek.oszk.hu). A szöveg digitalizálása mellett, nem kevésbé jelentős a hangok, képek és a mozgóképek digitalizálása.

A digitális olvasás jellegzetességei

A hipertext és a hipermédia

Ha a képernyőről (internetről) történő olvasást és a hagyományos olvasást vetjük össze, akkor elsősorban a két hordozó média alapfunkcióját kell értelmeznünk, amely meghatározza az adott olvasás jellegét is.

A hagyományos olvasásnál az irodalmi élmény átélése, a gyönyörködtetés, a szókincsbővítés és az árnyaltság a jellemző.

Az interneten általában az információ (számunkra új értesülés) keresése dominál (hírek, időjárás, új játékok, új hardverelemek). Az internet struktúrájára a találatcentrikusság jellemző. A látogatók száma a legfőbb mérce az egyes honlapok osztályozásánál, esetleg bevételek megvalósításánál (reklámok). Ez a találatcentrikusság (az esetek nagy részében) kizárja az árnyalt leírást. A részletesen kidolgozott témák (diplomamunkák, szakdolgozatok) vagy csak egy szűk kör számára hozzáférhetőek, vagy

fizetősek. Ezen kívül a modern eszközökkel történő kommunikációra (sms, msn, e-mail) jellemzőek az angol szavak, a rövidítésekkel és emotionjelekkel.

A szakértők egybehangzóan állítják, hogy az online olvasás minőségileg is eltér a hagyományos értelemben vett irodalom-fogyasztástól. A British Library 2008-as jelentése szerint mind tanárok, mind diákok rosszabbul teljesítettek az online olvasás terén. A digitális formátum inkább az olyan célirányos módon való olvasást teszi lehetővé, mint amikor az ember bizonyos információkra „vadászik”. Az online felület sokkal felületesebbé teszi az olvasást, és korántsem biztosít olyan mértékű elmélyedést, mint a papíralapú irodalom.

Kutatások bebizonyították azt, hogy a hagyományos olvasásnál és a digitális olvasásnál teljesen más idegpályák aktívak. A legjelentősebb különbség a két fajta olvasás között az a legjelentősebb különbség, hogy a hagyományos olvasásnál az elolvasott szöveghez kötődik a szöveg helye a papíron, még ez a számítógép képernyőjén, a folyamatos lapozás, és szkrollozás miatt nem valósul meg.

A hagyományos olvasási és tanulási folyamat és a hipertextuális-hipermediális tanulási tér közti leglényegesebb különbség az, hogy a hagyományos médiáknál meghatározott a befogadás sorrendje. A könyveknek például van elejük, közepük és végük. Ezt a sorrendet követnünk kell az olvasás, tanulás során. Ugyanez vonatkozik a hangszalagokra, és a filmekre is, amelyeknél a sorrend felbontása nemcsak média megértését nehezíti meg, hanem az egyes részek nemlineáris meghallgatása, megtekintése időigényes előre-hátra tekeréssel valósítható meg.

A hipertextek és a hipermediák által konstruált tanulási környezetben a tanuló maga határozza a befogadás sorrendjét. Ezt a sorrendet elsősorban az individuális érdeklődési kör határozza meg. A nemlineáris struktúrát már az interneten egy egyszerű Google keresés is tükrözi, amikor nem törvényszerű az, hogy az első találatra klikkelünk, hanem arra a linkre, amely számunkra a legérdekesebb, leglényegesebb információkat tartalmazza.

Mi határozza meg a befogadás sorrendjét?

A hipertextek egyik legnagyobb ígérete abban rejlik, hogy a felhasználó (érdeklődését követve) könnyen és gyorsan olyan messzire jut tudása gyarapításában, amennyire csak akar. A tanuló tetszés szerinti utakon, tetszőleges részletességgel ismerheti meg a kiválasztott témaköröket. Mivel mindenki a maga módján tanul igazán eredményesen, ezeket a rendszereket egyre inkább úgy tervezik, hogy lehetővé tegyék az egyéni tanulási stílusok érvényesülését a tanulás során. Egyetemisták körében elvégzett kutatások, azonban azt mutatták ki, hogy ha két oldalnál több szöveget kell olvasni-tanulni, akkor azt már kinyomtatják.

Megállapítható azonban az, hogy a hagyományos, és a digitális publikálánál is fontos a célcsoport hatékony elérése (a szöveg eljuttatása az érdeklődőkhöz). „A tudás hatalom” mondás az internetes világban a „tudás megosztása a hatalom” („sharing”).

A digitális publikáció szabályai

Ha a digitális publikáció szabályai próbálnánk megérteni, akkor az első kérdés amire válaszolni kell az, hogy hogyan olvasnak a felhasználók az interneten. A válasz:

sehogy! A felhasználók nem olvasnak, sokkal inkább „szkennelnek”, amikor egy weboldalt vagy hírlevelet megnéznak. A „szkennelés” során kiragadnak egy-egy mondatot, mondatrészt, szavakat, szótöredéket, információt. Hírlevelek esetében több időt szánnak erre a gyors áttekintésre, internet-oldalak esetén viszont csak másodperceink vannak arra, hogy felkeltsük a figyelmet, aztán szörfözik is tovább a felhasználó.

Éppen ezért fontos, hogy az internet-oldalak jól áttekinthetőek, figyelemfelkeltőek, "szkennelés-barátak" legyenek:

- § emeljünk ki **kulcsszavakat** (a linkek is egyfajta kiemelések, de ezúttal nem a linkelésre, hanem eltérő betűméretek, színek, esetleg más betűtípusokra kell gondolni)
- § értelmes, jelentést is hordozó **alcímek**
- § **felsorolások, listák** (mint pl. ez is)
- § **egy bekezdésben csak egy téma** szerepeljen! (ha a bekezdés első pár szava nem kelti fel az olvasó érdeklődését, ugrik a következőre)
- § a fogalmazás legyen **"feje tetejére állított piramis"**! Azaz a mondanivaló, az érvelés induljon a következtetés levonásával! Sokkal figyelemfelkeltőbb ugyanis, ha levonunk egy következtetést, mert ez rögtön érzelmet vált ki, állásfoglalást indukál, és kíváncsivá teszi az olvasót a további tartalom iránt.
- § a hagyományos írási stílusnál sokkal többet érnek a **félszavak** (vagy akár kevesebb is!)

Az internetező elfoglalt. Nem ér rá keresni a lényegét, célra- és lényegretörően kell fogalmaznunk, nem szabad rabolnunk idejét, de el kell nyernünk a bizalmát és rá kell vegyük, hogy maradjon oldalunkon, böngéssze végig, illetve térjen vissza ide később. A lényegre törő információ hivatkozásokkal, minőségi ábrákkal, jó írási stílussal és kifelé és befelé egyaránt mutató linkekkel ellátott honlap biztonságérzetet kelt. Azt az érzetet kelti, hogy a felhasználó igenis jó helyen jár, ide kell visszajönnie, ha ilyen jellegű információkat keres.

Célszerű a „fordított piramis” modellt követve felépíteni a tartalmat, tehát mindig a *legfontosabb állítással kezdeni* a bekezdéseket, majd a következő mondatokban alátámasztani, kifejteni azt. Ugyanez érvényes az egész dokumentum felépítésére is: az első bekezdés összegezze az azt követően olvasható információkat.

Mivel az olvasás tanuló-szakasza a nyomtatott médiumhoz kapcsolódik, a legtöbb szó-kép az ott látott formátumban rögzül. Ilyen megfontolásokból a monitoron is a legkönnyebben olvasható a konzervatív, leginkább talpas betűtípussal írott, világos alapon sötéttel szedett szöveg.

- § A hosszú webes dokumentumok csak rövid részekre tagolva emészthetőek. Egy ilyen több oldalra vágott írásnál mindenképpen úgy kell fogalmazni, hogy az oldalak egyenként is értelmes részeket képezzenek. Fontos, hogy egy oldal akár az előzmények ismerete nélkül is értelmezhető legyen, és legalább egy, önmagában is értelmes gondolatot tartalmazzon.
- § Az oldalon az olvasó figyelme irányítható és fókuszálható. Mindenki szívesebben lát neki egy rövid, szellős bekezdéseknek, mint egy hosszú, széles, tömött

hasábnak. Egy online írásnál nem túlzás minden gondolatnak külön paragrafust nyitni.

- § A bekezdésen belül bátran lehet vastagon szedett kulcsszó kiemeléseket alkalmazni, akár kétszer, háromszor annyit, mint nyomtatásban. Csak a valóban információt hordozó kulcsszavakat szabad kiemelni, két-három szót, semmiképp sem az egész bekezdést. Ez hatalmas segítség az olvasónak beazonosítani az őt valóban érdeklő részt.
- § A vastag szöveg mellett a színes szöveg is elfogadható, de minden esetben ajánlatos a kék (aláhúzott) kiemeléstől tartózkodni, mert ez a szín az olvasó fejében a linkeknek van fenntartva.
- § A sorszámozott vagy számozatlan listákon, illetve a bekezdések mellé igazított képeken megakad az ember szeme, így felhasználhatóak a figyelem fókuszálására.
- § A hasábkok szélességét érdemes úgy meghatározni, hogy ne kerüljön 10-12 szónál több egy sorba. A röviden tartott sorok kényelmesen olvashatóak, nem téved el az ember szeme sorugráskor.

Fontos néhány szót ejteni az olvasói bizalomról. Az olvasó alap esetben semleges hozzáállású, de akár egyetlen megalapozatlan kijelentéstől is **elveszik az író hitelessége**. A webes tartalom megjelenítés számos eszközt ad a kezünkbe, amellyel növelhető az olvasó tartalomba vetett bizalma:

- § Más hiteles forrásokra való hivatkozás, külső források linkekkel és idézetekkel elérhetővé tétele.
- § A szerző szerepe, személye - Az olvasókban növeli a bizalmat ha információkat kaphatnak, valamilyen mértékben megismerhetik a cikk szerzőjét. A szerzőről az oldalon elhelyezett fotó, életrajz, esetleg egy kapcsolatfelvételi lehetőség komoly hitelt kölcsönöz az írásnak.
- § Aktualitás - Az oldalak rendszeres frissítése alapvető fontosságú. Az elavult adatot vagy statisztikát tartalmazó cikkek hiteltelenek.

A <http://www.useit.com> készített egy felmérést arra vonatkozóan, hogy melyik honlap-típus a legjobb „szkenelés” szempontjából. A mérést egy összetett mutatóval jellemezték (usability improvement), amely azt mutatja meg, hogy mennyire javult az oldal használhatósága a különböző megoldások esetén. A mutató 5 tényezőtől áll:

- § a kérdések megválaszolásához szükséges idő
- § hibás válaszok aránya
- § „felidézhetőség”, egy teszt, amely megmutatta, hogy a honlappal kapcsolatban mire emlékeztek a felhasználók
- § sitemap felrajzolásához szükséges idő - ezzel vizsgálták, hogy mennyi idő kell arra, hogy rekonstruálni tudják az adatok felépítését, kapcsolódásait
- § a honlap szubjektív megítélése - honlap minőségének megítélése, mennyire tetszetős, benyomások

A kutatás eredménye az volt, hogy a legcélrátörőbb, áttekinthető verzió esetében volt a legnagyobb az elégedettségi és használhatósági index, 124% az eredeti állapothoz viszonyítva.

1. táblázat

Szöveg elrendezésének és tartalmának a módosításával elért százaléknövekedés egy honlapon

Honlap típusa	Minta bekezdés	Usability Improvement (az eredeti állapothoz viszonyítva)
promóció központú írás (eredeti, kiindulási állapot) marketinges szóhasználat és stílus, mint a legtöbb kereskedelmi oldal esetében	Nebraska is filled with internationally recognized attractions that draw large crowds of people every year, without fail. In 1996, some of the most popular places were Fort Robinson State Park (355,000 visitors), Scotts Bluff National Monument (132,166), Arbor Lodge State Historical Park & Museum (100,000), Carhenge (86,598), Stuhr Museum of the Prairie Pioneer (60,002), and Buffalo Bill Ranch State Historical Park (28,446).	0% (ez volt a kiindulási alap)
Tömörített szöveg feleannyi szóval, mint az eredeti szövegben	In 1996, six of the best-attended attractions in Nebraska were Fort Robinson State Park, Scotts Bluff National Monument, Arbor Lodge State Historical Park & Museum, Carhenge, Stuhr Museum of the Prairie Pioneer, and Buffalo Bill Ranch State Historical Park.	58%
Áttekinthető, szkennelhető szöveg az eredeti szöveg, kiemelést és felsorolást alkalmazva	Nebraska is filled with internationally recognized attractions that draw large crowds of people every year, without fail. In 1996, some of the most popular places were: <ul style="list-style-type: none"> Fort Robinson State Park (355,000 visitors) 	47%

	<ul style="list-style-type: none"> • Scotts Bluff National Monument (132,166) • Arbor Lodge State Historical Park & Museum (100,000) • Carhenge (86,598) • Stuhr Museum of the Prairie Pioneer (60,002) • Buffalo Bill Ranch State Historical Park (28,446). 	
Objektív hangnem nem szubjektív, hanem sokkal inkább semleges stílus	Nebraska has several attractions. In 1996, some of the most-visited places were Fort Robinson State Park (355,000 visitors), Scotts Bluff National Monument (132,166), Arbor Lodge State Historical Park & Museum (100,000), Carhenge (86,598), Stuhr Museum of the Prairie Pioneer (60,002), and Buffalo Bill Ranch State Historical Park (28,446).	27%
Mindezek kombinációja	<p>In 1996, six of the most-visited places in Nebraska were:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fort Robinson State Park • Scotts Bluff National Monument • Arbor Lodge State Historical Park & Museum • Carhenge • Stuhr Museum of the Prairie Pioneer • Buffalo Bill Ranch State Historical Park 	124%

Érdekes megfigyelni, hogy az értékesítés (promóció) centrikus megoldásnál **még az objektív, leíró stílus is hatékonyabb**. Hiába, az emberek többre értékelik a száraz tényeket, mint a marketingesek túlzó állásfoglalásait. Az alábbi mondatrészre: "*Nebraska is filled with internationally recognized attractions,*" azoknak a felhasználóknak, akik célja a tények összegyűjtése, az az első reakciója: hogy "*nem, nincsen tele :)*". Ez lelassítja az információ feldolgozását és szinte kedvük sincsen tovább nézni a honlapot.

Az e-book

Manapság egyre gyakrabban találkozhatunk szöveggel, valamint ennek a kiegészítéseként képekkel és multimédiákkal e-book alakjában. Az e-book az egyik legfejlettebb digitális szöveges környezet, amelyet a következő szempontok jellemzik. Ha összehasonlítjuk az e-bookot és a hagyományos könyvet, akkor a következő különbségek (előnyök-hátrányok) tűnnek ki.

Az e-book előnyei:

- § egyszerűbb tárolás és mozgatás (fizikailag kisebbek)
- § alacsonyabb előállítási költség (kis példányszámnál hatványozottan)
- § módosíthatóság (egyres tartalmaknál elengedhetetlen a folyamatos frissítés és újítás, pl: informatika)
- § mindig színes
- § hipertext struktúra (asszociációk) közelebb áll az emberi gondolkodáshoz
- § illeszkedik az információs társadalom világába (web)
- § képek, hangok, multimédiák és interaktív tartalmak és beépítése szinte korlátlan
- § leegyszerűsített keresés (a tartalmak dinamikus elrendezése), irodalomjegyzék (hiperlinkek megnyitása)
- § hatékonyabb másolásvédelem

e-book hátrányai:

- § nehézkes segítségével a tanulás, a hosszabb szövegeket kinyomtatják
- § egy átlagos felhasználó nem tud beleírni, aláhúzni
- § nincs könyv formája - nem vehető kézbe
- § dekódoló eszköz kell hozzá (számítógép, e-book olvasó)